

6. Словник староукраїнської мови XIV-XV ст. – Т. 1. – К. : Наукова думка, 1977. – 633 с.
7. Конституція України Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141
8. Аналіз закону України «Про волонтерську діяльність» // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://civil-rada.in.ua/?p=860>

Некіт Катерина Георгіївна,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЗОВНУ ДАВНІСТЬ У СПРАВАХ ПРО ПОДІЛ СПІЛЬНОГО МАЙНА ПОДРУЖЖЯ

При укладанні шлюбу мало хто замислюється, що шлюбний союз – це не тільки поєднання двох люблячих сердець, але й міцний правовий зв'язок між особами, які стають подружжям. І триває цей зв'язок не лише під час шлюбу, а й у деяких випадках і після його припинення, незалежно від бажання сторін. Розірвання шлюбу, як відомо, не припиняє права спільної сумісної власності на майно, набуте за час шлюбу (ст. 68 СК України). Але навіть якщо сторони про розірванні шлюбу не підіймають питання поділу майна або добровільно, але без жодних оформлень, домовляються про його поділ між собою, це не означає, що питання поділу спільного майна, набутого під час шлюбу, більше ніколи не виникне в житті колишнього подружжя.

Досить часто на практиці виникають питання, коли один з подружжя вимагає поділу набутого під час шлюбу майна вже після спливу іноді й доволі тривалого строку з моменту розірвання шлюбу. В таких випадках виникає питання позовної давності до вимог щодо поділу такого майна.

За загальним правилом, відповідно до ст. 257 ЦК України, загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки.

Згідно зі ст. 261 ЦК України, перебіг позовної давності починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила.

Спеціальні правила щодо поділу майна, набутого під час шлюбу встановлені ст. 72 СК України, згідно якої до вимоги про поділ майна, заявленої після розірвання шлюбу, застосовується позовна давність у три роки.

Як відомо, питання позовної давності має досить велике значення, оскільки відповідно до ст. 267 ЦК України, наслідками пропущення строку позовної давності є відмова у задоволенні позову. Не менш важливим є також визначення моменту, з якого починається плин позовної давності.

Згідно з абз. 2 ч. 2 ст. 72 СК України, позовна давність обчислюється від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності.

Таким чином, якщо відповідачем по справі буде заявлено про позовну давність згідно зі ст. 72 СК України, це буде підставою для відмови у позові. Однак, чи означатиме це припинення права іншого з подружжя на спільне майно? Досить часто на практиці судами питання про поділ спільного майна подружжя вирішується таким чином: якщо інший з подружжя заявляє, що з моменту розірвання шлюбу вже сплинуло більше трьох років, суд відмовляє позивачеві у задоволенні позову. При цьому в програвшій сторони може скластися уява, що вона втратила право на майно, яке було нею придбано в шлюбі за спільні кошти. Але ж це суперечить розумінню самого поняття позовної давності. Позовна давність – є строком, протягом якого особа, чиє право порушено, може звернутися до суду за його захистом. Сплив позовної давності припиняє право особи вимагати захисту своїх інтересів у судовому порядку, але позовна давність тим і відрізняється від преклюзивних строків, що її сплив тягне припинення права на звернення до суду за захистом, а не самого права. Тобто відмова суду у задоволенні позову про поділ спільного майна подружжя на підставі ст. 72 СК

України ще не означає припинення права іншого з подружжя на спільне майно. Така відмова означає лише неможливість вимагати поділу спільного майна, як майна подружжя за правилами СК України. При цьому колишнє подружжя залишаються співвласниками майна, яке було придбано ними під час шлюбу, але порядок користування, розпорядження та поділу такого майна буде здійснюватися вже не за правилами СК України, а відповідно до норм ЦК України про спільну сумісну власність. Тобто при поділі такого майна вже не можуть бути застосовані норми глави 8 СК України, зокрема, положення СК України про збільшення частки одного з подружжя з урахуванням інтересів дітей тощо.

Власне, такий підхід відображено у ст. 68 СК України, згідно якої розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності, після розірвання шлюбу здійснюється співвласниками виключно за взаємною згодою, відповідно до Цивільного кодексу України.

Тобто якщо не було здійснено добровільного або судового поділу майна подружжя, таке майно зберігає режим спільності на невизначений час. Режим спільності може припинитися у випадку: 1) подальшого поділу майна подружжя; 2) смерті колишнього подружжя або одного з них [1]. При цьому поділ такого майна буде здійснюватися не за правилами сімейного законодавства, а відповідно до положень ст. 372 ЦК України.

Що стосується формулювання ч. 2 ст. 72 СК України «позовна давність обчислюється від дня, коли один із співвласників дізнався або міг дізнатися про порушення свого права власності», видається, що в даному випадку момент, коли особа дізналася про те, що її право порушено, слід пов'язувати з моментом, коли особа дізнається про незаконні дії одного з колишнього подружжя щодо розпорядження майном (наприклад, без згоди іншого), яке було придбано іншим з подружжя під час шлюбу за спільні кошти, та про яке раніше їй було невідомо.

Прийняти, що відмова суду в позові про поділ спільного майна подружжя на підставі ст. 72 СК України тягне неможливість іншого з подружжя претендувати на спільне майно, придбане під час шлюбу, було б вкрай несправедли-

вим. У такому випадку виникає питання, чому правове становище осіб, які придбали майно на праві спільної сумісної власності, перебуваючи в шлюбі, має бути гіршим, ніж щодо інших осіб, які набули право спільної сумісної власності на інших підставах. Адже до майна останніх відповідно до ЦК України не встановлено позовної давності для поділу спільного майна. Тому видається, що справедливим буде підхід, згідно з яким відмова суду у задоволенні вимог про поділ спільного майна подружжя на підставі ст. 72 СК України не позбавляє колишнього подружжя права на таке майно, а у випадку його порушення (якщо інший з подружжя чинитиме перепони у здійсненні такого права) звертатися до суду з вимогами про його захист на загальних підставах згідно з положеннями ЦК України.

Література:

1. Жилінкова І. Здійснення права спільної сумісної власності після розірвання шлюбу // Мала енциклопедія нотаріуса: науково-практичний журнал. – 2015. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0ahUKEwjp6cS036nJAhUknXIKHT6DDSwQFggxMAM&url=http%3A%2F%2Fyurradnik.com.ua%2Fwpcontent%2Fuploads%2F2014%2F10%2Fmen01_2011_c63_SimPravo_Zhilinkova.doc&usg=AFQjCNG2uEDbPo0CVHKJnlMxOJJcpr5_9Q&bvm=bv.108194040,d.bGQ&cad=rja

Сафончик Оксана Іванівна,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»